

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 3.34.341

О. В. Гороховськакандидат юридичних наук, доцент
Класичний приватний університет

ГЕНЕЗА РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА: ДЕЯКІ АСПЕКТИ

У статті здійснено загальний аналіз виникнення міжнародного права. Охарактеризовано основні риси міжнародного права Давнього світу. Зауважено на періодизації міжнародного права.

Ключові слова: міжнародне право, виникнення, періодизація, Давній світ.

I. Вступ

Історія міжнародного права та його науки має безсумнівний науковий і практичний інтерес. Однією з найгостріших проблем міжнародно-правової науки завжди було і є встановлення часу й місця виникнення міжнародного права та його періодизація. Це – наукова проблема, але її вирішення має й важливе практичне значення для кращого розуміння суті самого міжнародного права.

Однак, як справедливо зауважує професор І. І. Лукашук, “незважаючи на усю свою роль, історія міжнародного права поки ще не привернула до себе належної уваги науки. У ній безліч білих плям. Невирішене й таке принципове питання, як час виникнення міжнародного права” [16, с. 25].

Дослідженню міжнародних відносин і дипломатії, їх виникненню та розвитку присвячено чимало робіт. Проте, незважаючи на цей факт, історія міжнародного права вивчена недостатньо. Без знання історії міжнародного права неможливо зрозуміти сучасну епоху, оскільки чітке розуміння єдності та неділимості світу є необхідною умовою вирішення будь-яких, особливо найбільш складних і кардинальних питань сучасності, її глобальних проблем. Ця єдність формувалась упродовж тривалого історичного періоду; в процесі історичного розвитку в міжнародному праві акумулювалось чимало філософських ідей та принципів.

Звернення до історичного минулого зустрічається в політичних, а пізніше й у юридичних працях минулого, проте особливу увагу воно привертає в ХІХ ст. При цьому в одних випадках вивчення історії міжнародного права або його окремих інститутів мало самостійний характер (В. М. Лешков, Б. С. Бібіков); в інших – слугувало обґрунтуванням або критикою сучасних утворень (І. І. Івановський, К. Д. Спасович, А. М. Наумов). Із середини ХІХ ст. питання історії системати-

чно включаються в загальні праці та навчальні курси з міжнародного права (Д. Каченовський, А. Стоянов тощо). Найповніше таке органічне поєднання історичного та теоретичного підходів отримало відображення у відомих працях Ф. Ф. Мартенса: його докторської дисертації “Про консули та консульську юрисдикцію на Сході” 1873 р., 15-томному “Зібранні трактатів і конвенцій, укладених Росією з іноземними державами”, а також 2-томному курсі міжнародного права.

Ці традиції було продовжено у 30–40 рр. ХХ ст. В. Е. Грабарем, Є. А. Коровіним, Д. Б. Левиним, Ф. І. Кожевниковим.

Після Другої світової війни видано велику кількість робіт (переважно статей), присвячених окремим періодам історії міжнародного права або його окремим інститутам. При цьому головну увагу приділено проблемам вічного миру, Г. Гроцію, історії вітчизняної науки. Характерною є також зацікавленість історією міжнародного права та її наукою в новий та новітній часи, починаючи з Декрету про мир та закінчуючи створенням і діяльністю ООН (колектив МГІМО: В. Г. Буткевич, С. Б. Крилов, І. І. Лукашук, Г. І. Морозов, А. М. Талалаєв).

У 90-ті рр. ХХ ст. на теренах Радянського Союзу вийшло комплексне дослідження Ю. Я. Баскіна та Д. І. Фельдмана “Історія міжнародного права”.

У ХХІ ст. питанням історії міжнародного права присвячено не так уже й багато робіт, серед яких дві монументальні праці українського вченого О. О. Мережко “Історія міжнародно-правових вчень” та “Вестфальський мир 1648 р.”. Не можна залишити поза увагою статтю російського правника М. Ш. Пацація “До питання про походження міжнародного права”, а також розробки іноземних науковців.

II. Постановка завдання

Метою статті є аналіз підходів щодо виникнення та періодизації міжнародного пра-

ва; виявлення закономірностей, властивих міжнародному праву Давнього світу.

III. Результати

Протягом століть аж до сьогодні з питань часу виникнення міжнародного права висловлювалися й висловлюються різні, часом діаметрально протилежні думки.

Походження міжнародного права є предметом спору серед учених [33, с. 37; 35, с. 48]. Дехто розглядає відносини й угоди між політичними правовими одиницями від давніх часів (III ст. до н. е.), у тому числі докласичну давнину на Близькому Сході, Давній Грецію та Персію та римсько-елліністичний період [37, с. 716]. На думку інших, міжнародне право виникло в Європі після Вестфальського миру (1648 р.), який став крайовим у Тридцятирічній війні [18, с. 37].

Розглянемо ці та інші підходи до визначення часу виникнення міжнародного права.

1. Міжнародне право виникло разом з державами ще в Давньому світі, коли для врегулювання своїх взаємин держави стали створювати правові норми. Зазначено, що прообраз міжнародного права можна знайти в межах майже будь-якої авньої цивілізації, у якій ідея права виходила на перший план відносно панування сили (О. О. Мережко) [22, с. 17]. При цьому деякі західні вчені початок зародження історії розвитку міжнародного права пов'язують із виникненням християнства (наприклад, французький учений Шарль Де Вішер) [38, с. 56].
2. Міжнародне право виникло в Середні століття, коли міжнародні відносини досягли настільки високого рівня, що держави усвідомили необхідність створення загальних для них норм міжнародного права й стали їм підкорятися.

Деякі автори не заперечують, що міжнародне право в Західній Європі існувало навіть за часів Середньовіччя (В. Греве, Т. Мерон), проте стверджують, що Європа за тих часів через відсутність поділу на країни в сучасному розумінні була не дуже придатна для розвитку міжнародного права. Нині країни мають безперечний політичний контроль на власній території та незалежні від зовнішнього політичного контролю. Середньовічні королі не перебували в такому стані: внутрішньо вони поділяли владу зі своїми баронами, кожен з яких мав власну армію; зовні вони визнавали щось на кшталт зобов'язання вірності та покори Римському Папі та імператору Священної Римської імперії. Коли виникли могутні централізовані держави (Англія, Іспанія, Франція, Нідерланди та Швеція), які вимагали необмеженого суверенітету та більше не підкорювалися верхній владі, то водночас розвивалися й нові міжнародні стандарти.

3. Міжнародне право виникло в Новий час разом з великими централізованими суверенними державами, сформувалися політичні союзи держав, а з появою епохальних робіт "батька" науки міжнародного права Гуго Гроція на початку XVII ст. стала формуватися й наука цього права.

При цьому в межах цих позицій існує безліч ідей і поглядів, що конкретизують періоди, умови та їхні регіональні прояви. Так, у прихильників Стародавнього світу предметом дискусії є питання не тільки про час, а й про місце зародження міжнародного права (грецько-римський світ, Єгипет, Середній Схід, Кавказ, Індія, Китай тощо). Настільки тривала нерозв'язаність цієї проблеми пояснюється як об'єктивною складністю встановлення історичних явищ, так і суб'єктивністю їхньої оцінки вченими різних наукових шкіл, держав і регіонів.

Радянська наука міжнародного права, ґрунтуючись на марксистській історичній концепції розвитку людства через суспільно-економічні формації, зауважувала: "Держава й право – історичні явища. Вони виникають одночасно й у процесі розвитку змінюють свій зміст і форму так, що кожному історичному типу класового суспільства відповідає свій тип держави й права. Це стосується й міжнародного права, зародження якого безпосередньо пов'язане з виникненням держави й здійсненням нею зовнішніх функцій. Об'єктивні умови розвитку держав спричиняють необхідність установаження між ними політичних, економічних і культурних відносин. Як наслідок виникає специфічна галузь права – міжнародне право..." [14, с. 24].

Так, цілком обґрунтовано віднести початок зародження міжнародного права до Давнього світу. І ось чому.

Державу, її внутрішньодержавні правові норми й інститути, як і створювані державами міжнародно-правові норми й інститути, потрібно розглядати й оцінювати конкретно історично. Безумовно, за сучасного уявлення, міжнародне право в давньому світі не існувало. Але так само в давню епоху не могли існувати як такі держава й право – у сучасному їхньому розумінні. Однак і в давнині суспільні відносини й усередині держави, і в міждержавній сфері виникали, підтримувалися й розвивалися. І публічна державна влада санкціонувала існуючі додержавні соціальні норми, що регулювали як внутрішньоплемінні, так і міжплемінні суспільні відносини, пристосовуючи їх до своїх інтересів і потреб, а також створювала нові правові норми, що регулювали суспільні відносини, що виникали. Тому процес формування як внутрішньодержавного права, так і міждержавного (міжнародного) права йшов паралельно, але з різним ступенем інтенсивності. Безумовно, в умовах натура-

льного господарства, нерозвиненості товарно-грошових відносин не могло бути й мови про інтенсивні міжнародні зв'язки держав давнього світу. Цілком природно, що суспільні відносини розвивалися переважно усередині держав, чим і пояснюється й те, що внутрішньодержавне право дістало значно інтенсивніший розвиток порівняно із правом міжнародним.

Така позиція знаходить своїх прихильників серед українських і зарубіжних науковців. Так, Ю. Я. Баскін, Д. І. Фельдман, дослідивши виникнення міжнародного права в різних регіонах планети, вірно зазначили, що в кожному з них розвивались свої специфічні міжнародні інститути, проте їм були властиві й загальні риси. Ця обставина є дуже важливою, оскільки доводить, що виникнення міжнародного права не було якимсь виключенням, за необхідністю відображало наявні процеси [31, с. 10]. Отже, разом з М. Ш. Пацація не погоджуємося з тими дослідниками, які пов'язують виникнення міжнародного права лише з епохою нової або новітньої історії [26].

Багатомісячну історію має й питання про періодизацію розвитку міжнародного права.

При вирішенні питання про проведення періодизації історії того або іншого суспільного явища найважливішим є правильний вибір критеріїв.

Західна доктрина має безліч наукових шкіл щодо причин походження міжнародного права й періодизації його історії. При цьому серед учених широко поширене використання для періодизації такого критерію, як історично-правові події й факти.

Так, відомий французький юрист-міжнародник П. Фошіль у свій час виділяв такі періоди в історії розвитку міжнародного права:

1. До падіння Римської імперії в 476 р.
2. Від падіння Римської імперії в 476 р. до Вестфальського миру 1648 р.
3. Від Вестфальського миру 1648 р. до Великої французької революції 1789 р.
4. Від Великої французької революції 1789 р. до Віденського конгресу 1815 р.
5. Від Віденського конгресу 1815 р. до початку ХХ століття.
6. У сучасній західній літературі існує й така періодизація:
7. До Вестфальського конгресу 1648 р.
8. Від Вестфальського конгресу 1648 р. до Віденського конгресу 1815 р.
9. Від Віденського конгресу 1815 р. до Паризького конгресу 1856 р.
10. Від Паризького конгресу 1856 р. до 1900 р.
11. Від 1900 р. дотепер.

Знов-таки, в літературі, присвяченій міжнародному праву, ми знаходимо відмінні думки щодо класифікації подальшого розвитку. Так, представники німецької правової школи (зокрема В. Греве) доводять, що після XVI ст.

були три відмінні системи міжнародного права, кожна з яких характеризувалася інтересами, ідеологією та політикою влади, яка переважала у відповідний період: міжнародні правопорядки іспанського (1494–1648 рр.), французького (1648–1815 рр.) та англійського (1815–1919 рр.) періодів, а пізніше період англо-американської світової гегемонії (1919–1944 р.) та період американсько-російського суперництва й визрівання третьої світової війни (з 1944 р.). Отже, В. Греве у спеціальному дослідженні “Епохи розвитку міжнародного права” (1984 р.) як критерій обрав зовсім інші історико-політичні фактори.

У фундаментальному енциклопедичному виданні *Encyclopedia of Public International Law* під редакцією Рудольфа Бернхардта запропонована така періодизація:

1. 1648–1815 рр.
2. 1815 р. – до Першої світової війни.
3. Міжвоєнний період.
4. Перебіг після Другої світової війни [34].

Щоб запобігти враженню про євроцентристський підхід і пояснити, що розвиток норм і засад міжнародного права був не тільки європейською справою, ця література містить також окремі праці про регіональний ривок у Африці, на Далекому Сході, в ісламському світові, Латинській Америці та Південно-Східній Азії.

Як справедливо зазначають деякі науковці, неслухно припускати, що міжнародне право розвивалося лише протягом чотирьох або п'яти століть і лише в Європі, або що монополія установлення правових норм для регулювання міждержавної поведінки належала християнській цивілізації. У кожній цивілізації людство прагнуло розвинути в собі спільноту політичних одиниць, взаємовідносини котрих регулювались низкою заснованих на звичаях норм і практик, а не бути однією країною з одним органом влади та однією системою права. Декілька сімей країн існували або співіснували в таких районах, як стародавні Близький Схід, Греція та Рим, Китай, ісламський і західний християнський світ, де принаймні одна відмінна цивілізація набула розвитку в кожному з них. У межах кожної цивілізації було розвинуто сукупність засад і норм, що регулювали поведінку країн у відносинах поміж ними за часів миру та війни.

У вітчизняній науці щодо розглянутої проблеми також немає єдності.

Так, ще у 80-ті рр. ХІХ ст. – початку ХХ ст. професор Ф. Ф. Мартенс, заперечуючи саму можливість існування міжнародного права в Давньому світі через “цілковиту роз'єднаність народів і панування між ними фізичної сили”, проте розподілив всю історію міжнародних відносин і міжнародного права на три періоди:

– “перший період обіймає древній мир, середні століття і новий час до I половини

XVII ст. або до Версальського мирного конгресу 1648 р.”;

- другий період – з 1648 р. і до Віденського конгресу 1815 р., коли панування грубої сили й ізольованості народів замінюється ідеєю політичної рівноваги;
- третій період триває з 1815 р. дотепер.

У відносно недавній радянській період вітчизняна наука, абсолютизуючи класовий підхід в оцінці світових явищ, при вирішенні питань про періодизацію міжнародного права спиралася на марксистську діалектико-матеріалістичну теорію про суспільно-економічні формації, відповідно до якої весь історичний процес розподілявся на 4 етапи: рабовласницький, феодальний, капіталістичний і комуністичний. Відповідно до цього, історія міжнародного права розподілялася на такі етапи:

1. Міжнародне право рабовласницького суспільства (Давній мир).
2. Міжнародне право феодального суспільства (Середні століття).
3. Міжнародне право буржуазного суспільства (Нове століття).
4. Міжнародне право епохи переходу від капіталізму до соціалізму (комунізму).

У сучасній літературі щодо цього питання також немає єдності.

Безумовно, заслуговує на увагу періодизація розвитку міжнародного права, запропонована професором І. І. Лукашук:

- передісторія міжнародного права (із давніх століть до кінця Середньовіччя) – епоха вдосконалювання міжнародних відносин і розуміння ролі держави на міжнародній арені;
- класичне міжнародне право (з кінця середніх століть до Статуту Ліги Націй) – виникнення й розвиток права Нового часу;
- перехід від класичного до сучасного міжнародного права (від Статуту Ліги Націй до Статуту ООН) – розуміння державами необхідності створення нових механізмів регулювання міжнародних відносин після першої світової війни;
- сучасне міжнародне право – право Статуту ООН і його суперечності [17, с. 58].

Отже, історичним дослідженням у цілому проблема періодизації знайома. Значною мірою класифікація історії на періоди є довільною і залежить від застосованих критеріїв. Враховуючи це, П. Маланчук стверджує, що надавати їй занадто великого значення не слід: достатньо визначити загальну відмінність між “класичною” системою міжнародного права (1648–1918 рр.) та розвитком “сучасного” або “нового” міжнародного права від Першої світової війни [18, с. 38].

Класична система, як справедливо зазначає автор, ґрунтувалась на визнанні сучасної суверенної країни як єдиного суб’єкта міжнародного права. Ця система складала-

ся з численних суверенних країн, які визнавалися рівними за правами та брали на себе необмежене право вдаватися до війни з метою забезпечити задоволення позовів і захистити національні інтереси. По суті, вона відбивала взаємовідносини між європейськими країнами та поширення їх міжнародно-правового порядку на решту світу протягом останніх трьох століть після Вестфальського миру. З 1919 р. мала місце ґрунтовна трансформація міжнародної системи у спробі організувати міжнародну спільноту та заборонити використання зброї.

Розвиток “сучасного” міжнародного права міжнародного права П. Маланчук пропонує розподілити на такі етапи:

- від Першої до Другої світових війн, у тому числі розкол міжнародного права внаслідок Російської революції та створення Ліги Націй (1914–1945 рр.);
- від заснування ООН до деколонізації (1945–1960 рр.);
- від подальшого розширення міжнародної спільноти до закінчення “холодної” війни, позначеного розпадом Радянської імперії (1960–1989 рр.);
- сучасний етап міжнародного права, пов’язаний зі спробою пошуків “нового світового порядку” після двобічного протистояння “схід – захід” [18, с. 38].

IV. Висновки

Міжнародне право виникає там і тоді, де виникає публічна політико-територіальна влада й створюється держава, які для регулювання суспільних відносин як усередині держав, так і в міждержавних відносинах санкціонують як юридично обов’язкові існуючі внутрішньо- і міжплемінні звичаї й створюють нові внутрішньо- і міждержавні правові норми. Тому міжнародне (міждержавне) право існує стільки, скільки існують у світі й самі держави.

Виходячи з вищевикладеної позиції щодо часу зародження міжнародного права й беручи до уваги наведені вище точки зору на цю проблему, пропонуємо таку періодизацію:

1. Міжнародне право Давнього світу (до V ст.).
2. Міжнародне право Середньовіччя (V – початок XVII ст.).
3. Міжнародне право (так зване класичне) Нового часу (XVII – початок XX ст.).
4. Міжнародне право першої половини XX ст.
5. Міжнародне право другої половині XX – початку XXI ст.

Список використаної літератури

1. Баскин Ю. Я. История международного права / Ю. Я. Баскин, Д. И. Фельдман. – Москва: Международные отношения, 1990. – 485 с.
2. Баскин Ю. Я. Роль Гуго Гроция в становлении и развитии науки международного права / Ю. Я. Баскин, Д. И. Фельдман //

- Советский ежегодник международного права. – 1983. – С. 252–276.
3. Буткевич В. Г. Политико-правовые взгляды Гуго Гроция / В. Г. Буткевич // Советское государство и право. – 1984. – № 9. – С. 80–87.
  4. Василенко В. А. Основы теории международного права / В. А. Василенко. – Киев : Вища школа, 1988. – 287 с.
  5. Ваттель Эммер де. Право народов или принципы естественного права, применяемые к поведению и делам наций и суверенам / Эммер де Ваттель. – Москва : Государственное издательство юридической литературы, 1960. – 486 с.
  6. Грабарь В. Э. Вселенские соборы XII–XV веков как органы международного общения / В. Э. Грабарь // Вопросы истории. – 1945. – № 3–4. – С. 12–26.
  7. Грабарь В. Э. Материалы к истории литературы международного права в России (1647–1917) / В. Э. Грабарь. – Москва : Зерцало, 2003. – 888 с.
  8. Гроций Г. О праве войны и мира. Три книги / Гуго Гроций – Москва: Государственное издательство юридической литературы, 1956. – 868 с.
  9. Иваненко В. С. Международное право на рубежах XX и XXI веков (историко-теоретический очерк) / В. С. Иваненко // Российский ежегодник международного права. – 2001. – С. 87–113.
  10. Кожевников Ф. И. Русское государство и международное право / Ф. И. Кожевников. – Москва : Зерцало, 2008. – 312 с.
  11. Колобова К. М. Возникновение и развитие рабовладельческих полисов Греции / К. М. Колобова. – Ленинград : ЛГУ, 1956. – 308 с.
  12. Коровин Е. Л. Французская буржуазная революция 1789 г. и законы и обычаи войны. Вопросы государства и права во французской буржуазной революции XVIII в. / Е. Л. Коровин. – Юридическое изд-во НКЮ СССР, 1940. – 288 с.
  13. Левин Д. Б. Наука международного права в России в конце XIX и начале XX вв. Общие вопросы теории международного права / Д. Б. Левин. – Москва : Наука, 1982. – 212 с.
  14. Левин Д. Б. История международного права / Д. Б. Левин. – Москва : Международные отношения, 1962. – 328 с.
  15. Лившиц Р. З. Современная теория права. Краткий очерк / Р. З. Лившиц. – Москва : Наука, 1992. – 402 с.
  16. Лукашук И. И. Возникновение и становление международного права / И. И. Лукашук // Вестник Киевского университета. Серия. Международные отношения и международное право. – 1984. – № 18. – С. 25–32.
  17. Лукашук И. И. Международное право : учебник : в 2 кн. / И. И. Лукашук. – Москва : БЕК, 1997. – Общая часть. – 1997. – 371 с.
  18. Маланчук П. Вступ до міжнародного права за Ейкхерстом / П. Маланчук ; пер. з англ. – Харків : Консум, 2000. – 592 с.
  19. Мартенс Ф. Ф. Собрание трактатов и конвенций, заключенных Россией с иностранными державами : в 15 т. / Ф. Ф. Мартенс. – Санкт-Петербург, 1887–1904.
  20. Мартенс Ф. Ф. Современное международное право цивилизованных народов : в 2 т. / Ф. Ф. Мартенс. – Москва : Зерцало, 2008. – Т. 2. – 432 с.
  21. Стучевский И. А. Межгосударственные отношения и дипломатия на Древнем Востоке / И. А. Стучевский. – Москва : Наука, 1987. – 288 с.
  22. Мережко А. А. История международно-правовых учений / А. А. Мережко. – Киев : Юридична думка, 2004. – 296 с.
  23. Мишулин А. В. Идеи права в межэллинских отношениях / А. В. Мишулин // Вестник древней истории. – 1946. – № 2. – С. 61–65.
  24. Мовчан А. П. Кодификация и прогрессивное развитие международного права / А. П. Мовчан. – Москва : Юрид. лит, 1958. – 167 с.
  25. Никитина И. П. Институт проксении в межгосударственных отношениях Древней Греции : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / И. П. Никитина. – Свердловск, 1977. – 24 с.
  26. Пацация М. Ш. К вопросу о происхождении международного права [Электронный ресурс] / М. Ш. Пацация. – Режим доступа: http://www.hf.msiu.ru/nauka_femis_1-17.htm.
  27. Талалаев А. Н. Международные договоры рабовладельческого общества / А. Н. Талалаев // Правоведение. – 1960. – № 3. – С. 134–138.
  28. Таубе М. История зарождения современного международного права / М. Таубе. – Санкт-Петербург, 1984. – 842 с.
  29. Тункин Г. И. Вопросы теории международного права / Г. И. Тункин. – Москва : Госюриздат, 1962. – 330 с.
  30. Тункин Г. И. Международное право: наследство XX века / Г. И. Тункин // Российский ежегодник международного права. – 1992. – С. 85–104.
  31. Фельдман Д. И. Учение Канта и Гегеля о международном праве и современность / Д. И. Фельдман, Ю. Я. Баскин. – Казань : Изд-во Казан. ун-та, 1977. – 322 с.
  32. Хайд Ч. Ч. Международное право, его понимание и применение Соединенными Штатами Америки : в 3 т. / Ч. Ч. Хайд. – Москва : Государственное издательство юридической литературы, 1950. – Т. 1. – 340 с.

33. Cassese A. *International Law in a Divided World* / A. Cassese. – Oxford : Clarendon Press, 1986. – 429 p.
34. *Encyclopedia of Public International Law*. – Amsterdam : Asser Press, 1985. – 493 p.
35. Nussbaum A. *A Concise History of the Law of Nations* / A. Nussbaum. – New York : McMillan Co, 1962. – 361 p.
36. Phillipson C. *The International Law and Custom of Ancient Greece and Rome* / C. Phillipson. – Connecticut, 1911. – Vol. 1–2. – 644 p.
37. Preiser W. *History of the Law of Nations: Ancient Times to 1648* / W. Preiser. // *EPIL II* (1995). – P. 118–138.
38. Visscher Ch. *Theory and Reality in Public International Law* / Ch. Visscher. – Princeton, 1957. – 460 p.
39. Viswanatha V. *International Law in Ancient India* / V. Viswanatha. – London, 1925. – 306 p.

Стаття надійшла до редакції 04.11.2014.

Гороховская Е. В. Генезис развития международного права: некоторые аспекты

В статье осуществляется общий анализ возникновения международного права. Характеризуются основные черты международного права Древнего мира. Уделяется внимание вопросу периодизации международного права.

Ключевые слова: международное право, возникновение, периодизация, Древний мир.

Gorokhovska O. Genesis of the Development of International Law: Some Aspects

The history of public international law examines the evolution and development of public international law in both state practice and conceptual understanding.

Modern international law developed out of Renaissance Europe and is strongly entwined with the development of western political organisation at that time. The development of European notions of sovereignty and nation states would necessitate the development of methods for interstate relations and standards of behaviour, and these would lay the foundations of what would become international law.

However, while the origins of the modern system of international law can be traced back 400 years, the development of the concepts and practises that would underpin that system can be traced back to ancient historical politics and relationships thousands of years old.

Important concepts are derived from the practice between Greek city-states and the Roman law concept of ius gentium (which regulated contacts between Roman citizens and non-Roman people). These principles were not universal however.

Basic concepts of international law such as treaties can be traced back thousands of years. Early examples of treaties include around 2100BC an agreement between the rulers of the city-states of Lagash and Umma in Mesopotamia, inscribed on a stone block, setting a proscribed boundary between their two states.

A number of pacts were subsequently negotiated by various Middle Eastern empires. The long and rich cultural traditions of ancient Israel, the Indian subcontinent, and China were also vital in the development of international law. In addition, basic notions of governance, of political relations, and of the interaction of independent units provided by ancient Greek political philosophy and the relations between the Greek city-states constituted important sources for the evolution of the international legal system.

Key words: international law, appealing, periodisation, Ancient world.